

V R T E C



Časopis s podobami za slovensko mladino.

:: S prilogo „Angelček“. ::

Štev. 6.

V Ljubljani, dne 1. junija 1909.

Leto 39.

NA TELOVO.

Vzvihrala so v vetru
rudeča bandera,
in zvončki zapeli
so kot še nikdar!
Saj danes čez polje
gre zemlje in neba
Gospod in Vladar!

Oj, daj blagoslovi
poljane in trate
in polje cvetoče,
o dobri Gospod,
da bodo rodile
plačilo za delo:
stoteren nam plod!

Bogumiil Gorenjko.



NA KRESNI VEČER.

Za goro že zahaja solnce,
luč dneva mrè, ugaša,
a nova luč ozarja holmce,
glasen se spev oglašà.

Pastir grmado suho vžiga,
čez ogenj skače, peva,
in jasen plamen kvišku šviga,
da od neba odseva.

Ugaša kres, spev potihuje,
domov odšel pastir je.
Nebo se z zvezdami posuje,
po hribih zopet mir je.

Tedaj pa čez sejatev mlado
prispeje Janez sveti
pa blagoslavlja kmetu nado,
da kaj imel bo žeti.

Mokriški.



IZ TEMNIH DNI.

I.



Se nikoli ni pel zlatokljuni kos tako lepo kakor tisto jutro. Na jelšino zeleno vejo se je bil vsedel in se je zagledal v pomladni svet. Začudil se je krasoti božjega sveta, začudil se je pomladnemu planinskemu jutru — in v drobnem srcu so se mu budile pesmi, polne radosti in tihega hrepenenja, in so plavale v sveto, božje jutro. Zamaknjen je sedel zlatokljuni kos na drobni jelčini veji in se je zatopil v svoje hrepeneče pesmi. — Pod njim je šumela pritajeno zelena Sava, krog njega pa je zelenel samotni gozdlič in je lesketal v rosnih biserih. Tam gori so pa štrlele sive skale resnih Peči. Tuintam je zdrsnil kamenček in se je drsal z drobnim peskom proti Savi . . .

Visoko tam gori vrhu Peči se je prikazal pastirček Ciril. Razkropile so se njegove rjave koze po pečinah, in trije glasni zvončki so zacingljali veselo. Stopil je pastirček Ciril na strmo mël in se je podrsal po pesku navzdol. Hitro je šlo, par debelih kamenov se je kotalilo z njim. Padli so, glasno bobneč, v šumečo Savo. A pastirček Ciril je zastavil palico krepko v pesek in je obstal nad skalo. Splezal je na njo in je trgal tam na ozkih, strmih stezah dehteče planinske rože, ki so se smehljale kakor prijazne sestrice z golih skal. Velik šopek jih je natrgal, in srce se mu je razveselilo. Previdno se je plazil nazaj in je pogledal tuintam mirno in ravnodušno v globoki prepad pod sabo. Preskočil je strmo mël in se napotil proti gozdiču. Vsedel se je pod široko bukev. Položil je rože kraj sebe na trato in je pričel plesti šopek.

Čuj, kako lepo poje tam v jelšinem grmu zlatokljuni kos! Radostna je njegova pesem in krasna kakor pomlad na solnčnih planinah . . . Pastirček Ciril je prisluškoval in posnemal potihoma kosovo petje. Šumele so mimo njega urne čebele, in debeli čmrlji so brenčali. Pisani metulji so vzrftovali mimo in so sedali na čaše rosnih rož. Globoko tam doli pa je šumela pritajeno zelena Sava, in črni murni so se oglašali sèm s solnčnega obronka.

Povil je bil pastirček Ciril dva šopka. In takrat je utihnila pesem zlatokljunega kosa. Mimo dečka je letel doli k Savi in je izginil dol med grmovjem. In pastirček Ciril je naslonil glavo ob roko in je gledal radostnih oči doli na polje, kjer je lesketalo tisoč rosnih biserov. Zažvižgal je veselo pesem, in v srcu mu je bilo radostno in srečno kakor pomlad na solnčnih planinah . . .

Glej, tam na potu, ki pelje skozi zeleno, bohotno polje, sta se prikazala deček in deklica. Zasvetila sta se bela slamnika, in k samotnemu pastirčku je priplaval radosten smeh.

„Videk in Ida“, je pomislil pastirček Ciril. Zavriskal je veselo in zamahnil z roko. In glej, postala sta Videk in Ida in sta se ozrla na njega! Stekla sta naprej in sta se ustavila kraj Save.

„Ciril, oj, Ciril!“ je zavpil kontrolorjev Videk, in za njim je zaklicala njegova sestra Ida: „Ciril, oj, Ciril!“

Pastirček Ciril se je prikazal na skali nad Savo in je mahal s šopkoma v pozdrav.

„Rože imaš, Ciril?“ je zaklicala veselo mala Ida. „Daj jih, no — vrzi jih sém.“

Pastirček Ciril se je nasmejal in je skočil z drznim skokom s skale preko Save. Ravno pred sestrico in bratca je priletel in se je smejal še vedno veselo. Prestrašila sta se bratec in sestra, in nežna Ida si je zakrila iz strahu oči z roko.

„Ciril, ti si pogumen“, je izpregovoril Videk, „strašno si pogumen, da se upaš skočiti čez Savo.“

„Kaj zato? To ni nič,“ je odgovarjal pastirček Ciril. „Saj Sava ni tako široka in skala tudi ne tako visoka, da bi si zlomil noge . . . Glej, Idka, rož sem ti natrgal tam na skalah, vse najlepše. In tudi tebi sem jih natrgal, Videk, veš, da boš vesel.“

In začudila sta se bratec in sestra in sta gledala vsa radostna vsak svoj šopek. Pritisnila je Ida rože k svojemu drobnemu nosku, in radost ji je zasvetila na obrazku.

„Kako si dober, Ciril,“ je rekla. „Mamo poprosim, pa ti dajo dva krajcarja, da boš tudi ti vesel.“

„Ni treba. Rože rastejo zastonj po skalovju, in skale jih ne prodajajo . . . Vse so zastonj, Idka, vse zastonj.“

Pastirček Ciril se je smejal veselo in je nadaljeval: „Vesta, jutri vama natrgam najlepših mežikeljnov. Visoko na skalah rastejo, pa jaz jih vama natrgam . . . Pasel bom jutri notri v Trstju, pa jih vama natrgam.“

„Ojej, mežikeljni,“ se je razveselil Videk. „Tako so lepi . . . Pa jih tudi natrgaš?“

„Res,“ je odgovoril Ciril. „Le pridita jutri v Trstje, pa jih dobita.“

In govorili so dalje in ugibali to in ono. Potem pa sta se ločila kontrolorjeva in sta odhitela po poti proti vasi. Ciril je pa prebredel Savo in se je splazil po skali proti samotnemu gozdiču. Sedel je nazaj pod bukev in gledal za Vidkom in Ido.

„Dobrosrčna sta in prijazna, četudi gosposka,“ je pomislil. „Dobro je meni, da me imata rada — mene, revnega pastirčka.“

Gledal je Ciril za njima, dokler nista izginila dolí med vrtovi. Potem je pa legel in se je zagledal v bele gore. Roke je položil pod glavo in je mislil — —

Glej, nočejo ga tovariši, ker jim hodi sam s poti. Tam na pašniku se zbirajo in govoré prazne besede. Na polje hodijo in kradejo pridelke in delajo škodo. Hudobni so in ugibajo, kje bi koga potegnili za nos in bi mu naredili škodo. Smejejo se potem in se norčujejo . . . Bil je že večkrat med njimi, in nagovarjali so ga, naj stori to in ono. A branil se je, in zato so se mu posmehovali in so se norčevali. Šel je od njih in je sedel rajši sam v samoti in je poslušal ptičje žvrgolenje. Lisico je zasledoval v črni

lopi in se je smejal njeni jezi. Pa je bil kratek čas in veselja zadosti... In prišla sta včasih gosposka Videk in Ida, in pogovorili so se o tem in onem in so bili prijatelji. In tudi gospod kontrolor in njegova gospa sta prišla včasih in sta ga podražila prijazno. Bilo je veselja zadosti na paši in doma, kjer se je veselil z Vidkom in Ido, ki sta stanovala v hiši njegovega očeta. Da, bilo je veselje in radost; a tam pri pastirjih je bil dolg čas in radosti ni bilo zanj...

Mislil je Ciril to, ko je ležal pod široko bukvijo in je gledal na bele gore. Visoko tam gori nad njim so se oglašali jasni zvončki rjavih koz, ki so se pasle po pečinah. Po gozdiču so čvrljale drobne sinice, in gizdavi ščinkavci so prepevali in odgovarjali drugdrugemu. Tamdoli so pa šepetali lahni valčki zelene Save, in na solnčnem obronku so sedeli pred svojimi domki črni murni in so prepevali svojo enakomerno pesem. Bilo je krasno pomladno jutro, polno planinske radosti in solnčnega svita...

Radostno je bilo Cirilu v srcu, in radost je budila v njegovi duši najlepše pesmi. Prepeval je kakor svoboden in brezskrben ptiček na zeleni veji... Sam je v tej lepi pomladi, in nihče ga ne moti; srce polno veselja in sreče; čemu bi ne prepeval?

Tam na jelšini veji se je oglasil spet zlatokljuni kos s svojo hrepenčo, drobolečo pesmijo. Ciril je utihnil in je poslušal zavzet tisto petje, ki je naenkrat napolnilo senčnati gozdič kraj strmih Peči. (Dalje prih.)



VESNI — V SLOVO.

Zložil Bogumil Gorenjko.

Trije škrjančki.

Trijo škrjančki zleteli
tja so pod sinje nebo;
trije škrjančki zapeli
pomladi so za slovo.

Prvi zapel je škrjanček:
„Dražestna vesna,
vesna prelestna
daleč odhaja
v južni svoj grad...
Vesna življenja
tudi odide
kakor pomlad,
vesna življenja:
zlata mladost!“

Drugi zapel je škrjanček:

„Vesna sejala
seme bogato,
solnce pa zlato
seme ogrelo,
cvetke prizvalo,
je iz zemlje.
Pride pa jêsen,
pa bo požela
klasje bogato,
pa bo potrgala
sadje bogato
majka jesen.“

Trije škrjančki odpeli,
pali so dol na zemljo;
zlata pa vesna zbežala
proč je čez dol, čez goro...

Tretji zapel je škrjanček:

„Kdor je oral,
kdor je sejal
v mladi pomladi,
v pozni jeseni
tudi bo žel:
vesna da cvetje —
jêsen da sad!
Da, mladoletje
to je pomlad!
Orji, sejaj,
dokler si mlad,
da ti prinese
sadja jesen,
tvoja starost!“

Kam se ti mudi?

Kam se ti mudi, o mlada
ti pomlad,
da se že sedaj poslavljaš
od livad?

Že pripravili so fantje
v gori les,
že grmado naložili
so za kres!

„Kruti car mi gospoduje,
trinog: Čas;
on prognal me, dragi, moji,
je od vas!“

Vesna je odšla!

Tiho vesna, kar čez noč,
je odšla
daleč šla od nas je proč
prek poljâ;

preko travnikov, dolin,
preko strug —
šla do svojih je graščin:
tja na jug.

Tja, kjer vedno cvet se mlad
ji smeji,
z veje vedno bogat sad
se iskri . . .

Ko vesna je odhajala.

Ko vesna je odhajala,
se breza je zamajala
in plaho vstrepetala
in tožno šepetala:

„Zakaj odhajaš že, zakaj?
Oj malo še ostani vsaj!
Ah, prišla tožna bo jesen,
vsak list bo z mene pal — rumen.“

A bor se je smehljal: „Ha, ha!
Čeprav jesen bo k nam prišla,
čeprav po snežec padel bel,
vseeno jaz bom zelenel!“

Odšla je!

Pa zletel črni vran
čez cvetno je ravan,
ko mlada vesnica
odšla od nas je stran . . .

Pa vztrepetal je log
in cvetje naokrog,
in gozdek šepetal:
„Kam šla je, vedi Bog?“

Takó miní mladost,
izgine z njo radost;
v naravo bo jesen,
v srce prišla bridkost.

Kot lani.

Kot lani
mi zopet zeleniš, moj gozd!
V vrhovih tvojih veverica
igra se živa;
spet v tvojih vejah kukavica
se plaho skriva,
in tudi jaz sem tu, tvoj gost,
kot lani . . .

„Kot lani
res imam zopet plašč zelen.“
„A kaj, ko že odšla je vesna,
so rekli bori,
„prišla bo doba tožno-resna,
in v temni gori
bo tožna šetala jesen
kot lani . . .“

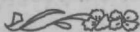
Kosec.

Nabrusil si bom kôso
in šel bom v log
in bom pokosil trato
vso naokrog . . .

Zakaj bi rastle rože
pomladne ve,
ko vaša mati vesna
odšla je že?

Zakaj bi rastla vesne
ti travica,
naj raje zraste mehka
otavica!

Nabrusil si bom koso,
pa prav ostrô,
pa bom pokosil travo
in rože z njo . . .



VARNO, VARNO!

V bližnjem mestecu je videl Hostarjev Poldek letečega papirnatega zmaja. V prodajalno so ga poslali od doma po to in ono, češ, tam v mestu se dobi boljše blago in več kot pa gori pri vaškem trgovcu, pri starem Martinežu — in tedaj je videl Poldek tisto čudno stvar, ki brez perutnic plava po zraku. Mestni otročaji, bosopeti, v hlačkah-dokolenkah, so se preganjali po mestnem prahu sredi trga ter se s krikom in vikom trgali za vrstico, na kateri je bil privezan zmaj, ki je plaval skoro nad mestnimi hišami.

Nekaj novega je bilo to za mladega Hostarja, in ogledoval je tisto stvar tako dolgo, da ni mnogo manjkalo, da se ni Hostarjevemu očetu doma le predolgo zdelo tisto postajanje. Nekako čudno pomenljivo so ogledovali Poldka, ko je došel domov. K sreči, da je ostalo pri čudnem ogledovanju, sicer bi bil Poldek čutil, koliko je ura, tako je pa samo vedel, da ne gre prav.

No, si je pa zmaja tudi natančno ogledal, ko se je spustil na tla. Takoj se mu je pa tudi rodila misel, da bi si tudi sam doma izmojstril to zanimivo igračo. In res, takoj drugi dan je začel predpriprave. Svojo misel je razložil tudi sosedovemu Lipeku, domači Lovrek je smel sicer opazovati oba mojstra, toda beseda njegova ni padla v poštev.

Ni mala reč za dva mala mojstra pripraviti vse potrebno, da se napravi tako zračno vozilo!

Trebalo je dokaj močnega papirja, lepila, tankih prožnih šibic za zmajevo okostje; trebalo mnogo, mnogo vrvice in naposled raznobarvanega papirja, da se zmaj lepo okraši in da se mu napravi pisan rep. Ta roba pa ne raste za plotom kot koprive, da bi si jo vzel, komur bi se izljubilo. V prodajalni bi se pač dobilo, ko bi bilo kaj cvenka v Poldkovih hlačah. Toda ni ga bilo... In to je ravno, kar skrbi in žalost dela!

Toda naš Poldek je bistroumen dečko in si ve pomagati iz zadrege. Šmarnice je videl v mestni prodajalni pri podobi Matere božje. „Šmarnic bom natrgal in jih ponesem ponuditi v ono trgovino! Potem bom pa prosil, da mi dajo, kar potrebujem za zmaja.“

Rečeno, storjeno! Sicer ni bilo kmalu toliko šmarnic skupaj, da bi se Poldek zanesel, da dobi zanje vse potrebno; vendarle jo čez par dni dokaj zavestno zastavi proti mestu.

Kaj radi mu dajo tam za velik šop dišečih šmarnic vse, kar prosi, in naposled mu trgovčeva gospa dá še par dolgih rožičev v žep in mu prijazno reče: „Si že priden, pa še prinesi!“

V hipu je bil Poldek doma in takoj pri delu. Toda vkljub temu, da mu je bil Lipek zvest in neutrudljiv pomagač, vendar delo ni imelo uspeha, ker sta bila le oba novinca v tej stroki. Mnogo je bilo treba meriti, prirezavati, prenaresati in popravljati. Tudi je trebalo nekaj dni, da se je lep dobro posušil — in pravilno zmaja navezati tudi ni mala umetnost.

Slednjič pa je zmaj le ležal razprostrt na mizi, gotov in pripravljen, da vzleti v zračne višave.

To je bilo veselja, rajanja in poskakovanja oni dan v Hostarjevi hiši!
„Popoldne ga bomo, popoldne ga bomo!“ se je čulo enomer.

In res, popoldne so nesli zmaja vunkaj iz hiše. Na cesti pred hišo so ga vravnali. Poldek ga bo vlekel za vrstico! Lipek je pa že tako ves srečen, da ga sme držati, in Lovreku se zdi silno imenitno, da sme toliko bližje kot vsa druga vaška otročad.

„Zdaj-le bom,“ vikne Poldek in jo ucedi po cesti. Lipek izpusti zmaja, ki se polagoma dviga in dviga. Vsa otročja tolpa se zapodi za njim. Da je pa vrišč še hujši, seveda tudi pasje dlake Hostarjevega Čepija, ni smelo manjkati. — —

Toda radost naših junakov in trušč otročje tolpe je bil le kratek. Komaj doseže zmaj višino dreves ob cesti, se nasadi na koničast drog, na katerega so pritrdili vsako pomlad Hostarjev oče hišico, da si napravijo tički gnezdo v nji.

„Oh zdaj pa je!“ se milo začuje spredaj, zadaj pa smeh in krohot vaške otročadi.

Da je nesreča in zadrega še večja, morajo ravno zdaj priti po cesti še tudi dobri stari učitelj.

Radi se izprehajajo po ti cesti in mnogokrat so postali pri Hostarjevih, ko se je izvrševal zmaj v Poldkovi delavnici. Vedeli so tudi, da bo danes prvi poizkus.

„Pri prvem vzletu nesreča?“ ogoré Poldka, ki se je trudil na drevesu, da reši razparanega zmaja z nesrečnega droga.

„Da, da, škoda! Se tudi zgodi, da se stvar, ki se dolgo časa in z velikim trdom napravlja, ko je gotova, pokvari ali tudi uniči na mah. Varno, varno, ne samo kvišku; varno, varno tudi na vrhuncu!“

* * *

„Žalibog, da je tako!“ Še enkrat rekó stari učitelj in gredo zamišljeni dalje svoj pot. Poldkova nezgoda jim obudi stare žalne spomine. Pred oči jim stopi podoba njihovega pridnega učenca Kodranovega Ivana. Bister in priden je bil, da se skrbni učitelj niso mogli zdržati, da bi ne bili rekli, neke nedelje „po nauku“ Kodranovemu očetu: „Slišite oče, vašega Ivana je pa škoda za dom. Bister in razumen je, da mu ga ni para v naši šoli. Ko bi bil jaz na vašem mestu, kar naprej bi ga dal šolat“

In jeseni je šel Kodranov Ivan res v mestne šole. Sam Bog pa ve, koliko je bilo od one jeseni skozi celih štirinajst let doma skrbi in molitve, pritrgovanja in varčevanja, koliko potov v mesto in iz mesta! Sam Bog ve, koliko je bilo v mestu strahu in trepeta v šolah, koliko tuge in žalosti, koliko zaničevanja in pomanjkovanja, koliko izkušnjav in zapeljevanja!

Pa doma so vse prestali Kodranovi, in vse je premagal Kodranov Ivan v mestu zato, da bi bila kedaj pri Kodranovih — nova maša.

In bila je nova maša.

Ni ga peresa, ki bi moglo le prbližno popisati radost, ki jo je občutila vsa Kodranova družina. Veliko, toda težavno in naporno delo je bilo



srečno končano. Nova maša: konec skrbi in težav; nova maša: začetek novega življenja, novega delovanja!

Povzpел se je Kodranov Ivan — in ob novi maši je razprostrl krila, da se dvigne v višave svojega vzvišenega zvanja, da gori deluje in dviga druge k sebi.

Dvignil se je — toda rekel bi samo za trenotek. Onemogel, strt je padel zopet nazaj.

Prehladil se je v svojem svetem poklicu, zbolel, vlegel se . . . Prvi božič po novi maši, ko so polagali Jezusčka v jaslice, so položili Ivana — na mrtvaški oder . . .

„Da, da, žalibog, — so še vretje rekli stari učitelj — „se tudi zgodi, da se ono, kar se z mnogim trudom dovršuje, dovršeno na mah ugonobi in uniči. Zato varno, varno, ne samo kvišku; varno, varno tudi na vrhuncu!“ In svetla solza se utrne v dobrem očesu blagega moža. F. G.



JANKO IN METKA.

Povest. Spisal Juraj Pangrac.

Dva dni so že nabirali gobe. Bilo jih je nad vse pričakovanje mnogo. So pa rekli mati: „Jutri zjutraj jih pa poneseta v Ljubljano na prodaj. Vidva, Janko in Metka, jih poneseta. In prodasta jih, kolikor se bo dalo, dobro, drago. Za izkupiček pa nakupita moke, pšenične za sok in prežganje, ajdove in turščične pa za žganjce in kruh. Le pripravita se, Janko in Metka; jutri zjutraj navsezgodaj jih poneseta!“

Z veseljem je tedaj pogledala Metka po gobah v košu; Janko pa se je namrdnil in obrnil pogled v stran . . .

I.

Ni še vzhajalo solnce, ni se še svitalo na jutranjem nebu, ko sta zapustila drugo jutro Janko in Metka, oprtana s košem na hrbtu, domačo hišo v Gobarski vasi ter odšla po lepi beli cesti v Ljubljano, da prodasta ondi, kar sta nesla v koših, in kupila za izkupiček moke, pšenične za sok in prežganje, ajdove in turščične pa za žganjce in kruh.

Janku ni bila všeč hladilna jutranja rosa, ne gosti jutranji mrak, še manj pa koš na hrbtu. Komaj je stopil iz hiše — mati še niso zapahnila vežnih dveri — že je jel, dasi starejši pa tudi močnejši od nežne in šibke sestrice Metke, zgibavati zdaj s to, zdaj z drugo ramo, prekladati koševo naramnico malo bolj na desno pa zopet na levo ter godrnjati: „O-o, kako je težko!“

„Kaj bo težko!“ je rekla Metka, da bi ga potolažila, in je hitela dalje.

O, težák je bil tudi njen koš; zakaj ona je še sinoči prestavila koša; mati k sreči niso opazili tega; in danes zjutraj si je oprtala težjega, Janko-

vega, na hrbet. O, težko je bilo breme: s sklonjenim hrbtiščem je nesla dalje. A krepko je stopala, in šlo je.

Jutranja rosa ji je zmivala oči, ki so ji gledale tako zadovoljno v svet; in jutranji mrak jo je hladil in sušil potne kaplje, ki so ji zdajpazdaj zapolzele po rosnem čelu. In ni tožila kakor Janko, ki je vedno pogosteje postajal in vzdihoval; nego razmišljevala je, koliko bosta dobila za gobe, in kako bodo mati veseli, videč, da je zopet dovolj moke pri hiši, bele za sok in prežganje, turšičične in ajdove pa za žganjce in kruh. In ko je tako razmišljevala, je čisto pozabila na težki svoj koš; zadovoljno in veselo ji je bilo srce; in nosila je dobra in potrpežljiva Metka veliko, veliko lažje kot pa godrnjavi Janko, dasi je bila šibkejša in mlajša od bratca, njegov koš pa lažji od njenega.

„O-o, kako je težko!“ je vzdihoval iznova Janko. Pa Metka mu je iznova rekla, da bi ga tolažila: „Kaj bo težko, saj si že velik in močan.“

Počivala sta večkrat — Janko bi bil najrajše na vsakem obcestnem kamenu — a prišla sta le že v gozd pod Šmarno goro, še preden je vzšlo solnce.

O kako prijetno je donelo v gozdu milo ptičje petje! In, oj veselja: Tu si je trebila in zravnavala drobna ptička perje, potem pa poskočila in zletela; tam si je druga umivala očesci in kljunček v jutranji rosi ter gostolela tako rajskosladko. Posebno ena ptička je bila nad vse ljubka in mila. Spreletavala se je iz grma v grm, z vejice na vejico, ob cesti, koder sta hodila Janko in Metka, in spremljala takó naša znanca. Pa tudi vedela je, čemu ima kljunček ta ptica: o, to je drobila pesmice, to je gostolela! Njen glasek je donel in odmeval prijetno in sladko po gozdu. Dobri in ljubeznivi Metki se je zdelo, da je sam Bogec poslal to drobno ptičko, ki ju spremlja po potu skozi temni gozd ter z milim in sladkim pevanjem razveseljuje njo in bratca. Skoro vedno je gledala Metka za to ptičko in se veselila v svojem srcu, ko je letela ptička iz grma v grm, z vejice na vejico, vedno z njima. „O-o, kako je lepo! Kako prijazno je v ljubem gozdu, ko tako lepo gostolijo drobne ptičke!“ je vzklikavala. Ptičko pa, ki je letala z njima, bi bila najrajše pritisnila na srce; in če bi ji bilo mraz, bi jo grela s svojim dihom; in če bi trpela lakoto, bi ji dajala jesti iz svojih ust. „O-o, kako je lepo!“ je vzklikavala Metka ter veselo in zadovoljno korakala z upognjenim hrbtiščem dalje. Teže bremena ni čutila; skoro čisto je pozabila, da sploh kaj nese.

Ne tako Janko.

„O-o! Kako je težko!“ je tarnal in jadikoval ter vedno prestavljal koševi naramnici na rami zdaj bolj sem, zdaj bolj tja in zopet nazaj. Poddeval in podtikaval je pod naramnici, kjer ga je najbolj tiščalo, žepni robec in pa mah in travo, ki ju je trgal in rval ob potu, kadar sta počivala. Pa vse ni nič pomagalo: nosil je nepotrpežlivec le težko. In ko je videl tam ptičke, brez koša na hrbtu, veselo in prosto letati in prepevati po gozdu, ga je zjezilo to. In je rekel: „Drobne ptičke, kaj bi pele in bile vesele, ko jaz tako težko nesem!“ Že je menil, da bi morale celo ljube ptičke vzdih-

vati, kadar nese on, nepotrpežljivi godrnjač, v težkem košu gobe v Ljubljano naprodaj. Posebno ga je še jezila tista ptička, ki je letala z njima in jima delala družbo. „Lej, oponaša me, zato vedno žvrgoli ta smrdokavra,“ si je mislil. „Norčuje se iz mene, ker leta vedno za nama ta prikazen“, si je rekel Janko, iztegnil roko in pobral kamen. „Potepenka, zakaj ne daš miru?“ je zavpil in vrgel kamen v ptičko . . .

Milosrčna Metka je vzdihnila in zavpila bolešno: „Nikar! Zakaj jo preganjaš? Nikar!“ Drobna ptička pa je zletela z vejice na drugo stran pota pa zopet zapela veselo. Kamen je v največje veselje dobre Metke ni zadel.

Šla sta potem dalje. Pot ju je vedel preko travnikov.

II.

Ravno vstajale so cvetke na travnikih. Zlati solnčni žarki so jih budili. In odpirale so glavice, se umivale v jutranji rosi ter pile zlate solnčne žarke. O prelestne lepote!

Nežno Metko je prevzela ta krasota. „O-o, kako ste lepe, cvetice raznobojne! O-o, kako lepo dišite, cvetice sladke!“ je vzklikavala Metka vsa srečna, ko sta stopala z Jankom preko travnikov in so se kopale njene oči na zelenih travnikih po pisanih cveticah. V dvegube je šla Metka, z znojem na čelu, na licih; a ni skoro vedela, da kaj nese. Preje je poslušala drobne ptičke, zdaj pa se je veselila lepih cvetic. Tudi je že pozabila na grdo ravnanje bratovo, da je bil pobral in vrgel kamen v tisto ptičko, da bi ga! Kar ji ni moglo iti tako lahko iz srca. A bila je zopet vsa srečna in zadovoljna. In prav iz srca so ji privreli klici: „O-o, kako je lepo, neznansko lepo!“ . . .

Janku pa tudi zeleni travniki s pisanimi in dišečimi cveticami niso delali veselja. Nasprotno; še jezili so ga!

Sam pravzaprav ni vedel, zakaj se jezi. A da mu je ob pogledu na lepe cvetice napolnjevalo nekaj srce z nezadovoljnostjo, jezo, to je dobro vedel, to je natanko čutil. In je rekel v svoji jezi in nezadovoljnosti: „Kaj boste dišale, cvetice, ko jaz tako težko nesem!“ . . .

Menda je mislil, da bi se morale tudi cvetke obložiti s težkim košem? Ali pa vsaj skriti lepe cvete, svoje nežne glavice, kadar gre on, godrnjavi nezadovoljnež, s težkim košem optan mimo njih. Toda nič: Še kažejo se mu cvetice, nalašč se izkazujejo in šopirijo, kadar gre on mimo, si je mislil Janko v svoji nespameti. Da bi bile grde (ali vsaj ne v tako lepih oblekah) in bolj skrite, to bi mu bilo očitvidno bolj pogodu. Ali ker jih mora gledati, gledati v vsem njih sijaju in v vsej prelestni lepoti, to ga jezi. On težko nosi, cvetice pa praznujejo; njega šibi in tlači k tlom, one se pa šopirijo in izkazujejo! . . .

„Kaj bi rastle in cvetele, neumne koprive, ko jaz tako težko nesem!“ se končno zadere Janko v onemogli jezi. In ni maral več gledati tistih lepih

cvetic. Uprl je oči v tla in, grdo gledajoč predse, je nesel koš dalje ter venomer vzdihoval: „O-o, to je težko, neznansko težko!“ In je deval mah, listje in travo pod naramnico, kjer ga je najbolj tiščalo, pa vse ni nič pomagalo.

III.

Prišla sta na Savski most.

Ni narastla voda, da bi bila velika. Lahek veter je prijetno pihljaj, in voda se je zgibavala na površju ter plivkala: plivk, plivk! Valčki so se podili po vodi, zagrinjali se drug v drugega in zopet izginjali prijetno šumljaje. Narahlo je pljuskala Sava ob bregovih, da je prav mehko udarjalo na uho: pljusk, pljusk! Tam ob skali pa je voda šumela in se penila tako belo, kakor bi ondi izviralo in se pralo samo mleko, In to mehko šumenje, to prijetno gibanje in zgrinjanje valčkov, to rahlo pljuskanje in plivkanje vode se je čulo na most in božalo uho in srce kakor prelestna, bajna pesem...

Počivala sta Janko in Metka na mostu.

Janko je obsedel kar ob košu, Metka pa je odložila koš, stopila kraj mostu, se oprijela mostnice in gledala v Savo.

Pesek in kamenčki so blesteli na dnu vode. Drobne ribice, ki so se igrale ob površju reke, na solncu in švigale semintja, so se svetlikale v vodi. Velike in debele ribe pa so se valile bolj v spodnjih plasteh, počasi in previdno, potem pa se sunkoma spuščale dalje po vodi in izginjale očem. Solnce je tako lepo sijalo; jasna njegova svetloba se je lomila na površju vode in odsevala iz globin tako bajno.

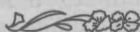
Dobra Metka je vrgla košček kruha v vodo. To so se zagnale male ribice; kar v kolobarju so privrele nad kruh ter ga ščipale in grizle. Kar se prikaže velika, temna riba na površju. Menda je zagledala malico. Švrk! je reklo, in velika, temna riba je izginila, z njo pa tudi košček kruha. Male ribice, ki so se razkropile, ko je tako iznenada švrknilo v vodi, so se zopet prikazale in iskale kruhek. Metki se je zdelo, da prosijo za kruhek, za eno drobtinico še; zakaj švigale so na vse strani, potem pa se združile zopet v kolobarju na prejšnjem mestu ter z repkom gibaje gledale po dobri, usmiljeni roki. Metka je prevrnila žep in strepnila vse krušne drobtinice, kar jih je še imela, v vodo. Ribice so jih hlastno popadle, potem pa veselo odplavale dalje po vodi; pa so se zopet in zopet prikazovale dobrosrčni deklici, kakor da ji kličejo iz daljave: „Hvala, hvala, dobra, usmiljena Metka!“ ...

„O, kako je lepo, neznansko lepo na tem ljubem božjem svetu!“ je vzklikavala presrečna Metka in od veselja ploskala z rokama.

Godrnjavi Janko pa je nezadovoljno čepel vedno na enem mestu — ob košu — na mostu. Ni se brigal ne za prijetno pljuskanje in plivkanje vode, ne za njeno mehko, božajoče šumenje; njemu niso bile mar ne ribe in ribice, ki so plavale v reki; ne ljubo zlato solnce, ki je tako krasno sijalo in odsevalo v tisočerih pramenih s Savine gladine. Kakor njegovo telo, tako je tudi njegov duh tičal le pod vplivom težkega bremena, čepel le

pred ali pod težkim košem z gobami . . . Gledal je predse Janko podmo-
 ljeno in grdo, kakor levi razbojnik na križu. In ko je videl, da daje dobra
 sestra Metka drobtinice ribicam, je jezno pogledal v stran. Pogled pa mu
 je padel na rahlo se zibajočo gladino reke Save. In nehote je zagledal
 v vodi drobne ribice, ki so blestele v zlatem solncu in hlastale po drobtin-
 nicah, ki jim jih je metala dobra Metka. „Kaj bi plavale in švigale po vodi,
 kače unemarne, ko jaz tako težko nesem“, je zavpil Janko v zeleni jezi nad
 ribicami in začel brsati prah z noge v reko, da bi skalil vodo. A ribicam
 ni škodoval prah z mostu: preden je padel v vodo, ga je že veter raz-
 pihal in ga odnesel drugam. In nemoteno so se igrale drobne živalce tudi
 poslej na solncu in se podile za drobtinicami iz dobrih Metkinih rok. —
 To pa je Janka še bolj zjezilo. Menil je, da bi moralo vse, celo nedolžne
 ribice, žalovati nad njegovim košem, ali pravzaprav nad njegovo zares pre-
 hudo in preveliko nepotrpežljivostjo in jezavostjo. In je vstal, optal koš
 na hrbet, še enkrat pobrnil prah v vodo, nato pa z mrkim pogledom za-
 koracal dalje. Tožil in javkal pa je poslej še pogosteje: „O-o, kako je
 težko, neznansko težko!“ . . . In je zopet deval travo, mah, pa tudi robec
 pod naramnico, kjer ga je najbolj žulilo in peklo, pa ni vse nič pomagalo.
 Težko je nesel, silno težko. In z jezo in godrnjanjem je drsal dalje po beli
 cesti. Ovbe, ovbe!

(Dalje prih.)



TURINOVA TONČKA.

Radi so imeli Turinov oče in mati dobro hčerko Tončko. Saj vam
 je bil to ljubezniv otrok, kakor jih je malo. Majhna, polnih rdečih
 lic — poosebljeno zdravje; zraven pa tako pridna! Nikdar ji ni
 bilo treba kake stvari dvakrat ukazati. Še preden sta ji oče ali
 mati rekla le besedico, je deklica že storila. Brala je voljo svojih ljubljenih
 staršev že z njih obraza. Materi je prinesla Tončka drv za kurjavo, vode
 in jih vpraševala: „Mama, kaj pa še potrebujete?“ In ljubemu ateku: kako
 je zvesto postregla čez dan! Še zvečer pozimi je odela očetu noge v postelji,
 češ, „da bode te bolj spali in vam bo bolj gorko.“

Brat Miha in Franček ter sestra Barbika so tudi ljubili dobro Tončko.
 Saj jim ni nikdar besedovala, pač pa izkušala vsem ustreči. Nikdar nisi iz
 njenih ust slišal besed: „Nočem, ne grem, pa ti stori itd.“ kakor se to
 žalibog tolikokrat sliši med brati in sestrami.

Pa tudi gospod katehet in gospod nadučitelj sta čislala Turinovo
 Tončko. Bila je najpridejša učenka, kar sta jih sploh kdaj imela. Nikdar
 je ni bilo treba opominjati v šoli. „Kdo si je zapomnil razlago od zadnje
 ure?“ In če se ni nihče oglasil, Turinova Tončka je gotovo vzdignila roko
 in povedala tako gladko, da sta se ji gospoda učitelja kar čudila.

Pa prišlo je žalibog drugače. Mlado cvetko je položila bolezen na
 smrtno posteljo in čez en teden na mrtvaški oder. Na velikonočni pondeljek

je pohitela trinajstletna deklica, kmalu zjutraj popolnoči v bližnji samostan, da bi tamkaj sprejela sv. zakramente. Nazajgrede je pa vsa razgreta večkrat pila vodo; in to je bil vzrok njene smrti. Ni revica vedela, da smrt preži nanjo na poti, in da je prejela zadnjič svete zakramente. Kajti ko je duhovnik zadnjič pohitel k temu „angelu v človeškem telesu,“ bilo je že prepozno. Točno ob desetih, isti čas, kot je duhovnik, oddaljen nad eno uro, zapustil cerkev, je Tončka umrla — — —

Hitro se je raznesla vest o njeni smrti po celi vasi. Stari in mladi sovaščani, zlasti pa sovrstnice in součenke so na ves glas plakale. Kdo bi se pač temu čudil? — —

Veličastno se je izvršil pogreb Turinove Tončke. Naj ne omenjam solz, ki so se za njo prelile že pred pokopom. Kdo pa naj prešteje solze, ki so se za njo potočile, ko so gospod katehet ob odprtem grobu imeli približno tak-le nagovor:

„Predragi v Gospodu! Komaj je minilo nekaj mesecev v novonastoplem letu, in že smo imeli v naši župniji toliko pogrebov kakor še ne kmalu. Pokopali smo stare in mlade, moškega in ženskega spola. Pokopali smo jih že mnogo na domačem pokopališču; še več pa na tej božji njivi. In danes zopet stojimo ob odprti jami, da izročimo materi zemlji mlado, še pred enim tednom kot roža cvetočo deklico. O ti nesrečna smrt, ki nam tolikokrat iztrgaš baš to, kar nam je najljubše, najdražje! Ugrabila si žalostnim staršem ljubljenega otroka; jokajočima bratoma in sestri drago sestrico; ugrabila si gospodu nadučitelju učenko, kakršne še niso imeli v celih dolgih triindvajsetih letih svojega službovanja; ugrabila si pa tudi meni kot katehetu najboljšega šolskega otroka!

Star človek mora, mlad pa more, utegne umreti, pravi pregovor. Star človek mora zapustiti ta svet že zaradi starosti in pa da se ugame mlajšim; naši dobri Tončki pa se je primerilo, da je umrla na žalost vsem. „Človek,“ pravi psalmist, „njega dnevi so kakor trava, kakor cvetica na polju, tako izcvetó. Ker veter mimo nje potegne, in ne pozna se več njeno mesto.“ Na drugem mestu v svetem pismu pa se primerja človeško življenje z rosno kapljo na veji. Veter potegne, kaplja pade, in ni je več. In božji Zveličar sam primerja smrt s tatom. Kakor tat, ki gre krast, ne kriči pred seboj: „Bodite pripravljeni, zdaj grem krast,“ ravnotako tiho in oprezno se približa tudi smrt nam. Zgrabi nas, strese nas, vrže nas in ni nas več na svetu. Kaj pa nas to uči? Božji Zveličar nam na to odgovarja: „Čujte in molite!“, in na drugem mestu zopet: „Bodite pripravljeni, ker ne veste ne ure ne dneva.“ Pa smrt Tončke nas tudi uči, da moramo biti vedno pripravljeni. Zdi se mi, da ljubi Bog zato ni pripustil, da bi bila ta dobra deklica previdena s svetimi zakramenti, ker jih pravzaprav ni neobhodno potrebovala, in pa da bi nas opomnil, naj tudi mi presvete zakramente prejemamo pogosto in da bodimo vedno pripravljeni za smrt. Živimo torej, dragi moji, tako kakor bi nam bilo vsak čas umreti, in potem bomo gotovo tako umrli, da bomo lahko z mirnim srcem stopili pred pravičnega Sodnika.

Žalost nas navdaja in nam napolnjuje srce, ko stojimo ob odprtem grobu. In ta naša žalost je v tem večja, če izročamo materi zemlji v hladno naročje truplo človeka, ki nam ga je pobrala kruta smrt preneglo in v letih, zaradi katerih bi bil še lahko dolgo dolgo živel. Pa je več razlogov, ki nas tolažijo. „Vsakemu človeku je odločeno enkrat umreti,“ pravi sveti apostol Pavel. Danes rdeč, zdrav, jutri bleđ, mrtev; danes meni, jutri tebi! Kar je ta dobra deklica že prestala, to še nas vse čaka. Dal ljubi Bog, da bi bila tudi naša smrt tako srečna, kot je bila smrt nepozabne nam Tončke!

Drugo tolažilo za nas pa je to, da „vidimo zopet se nad zvezdami.“ Ne bomo na večno ločeni. V nebesih se bomo zopet videli.

Ljubljeni sestrici, dragima bratoma, zlasti pa še žalostnim staršem naj povem še tretje tolažilo. Vi vsi ste gotovo radi imeli dobro Tončko kot vrlo sestrico, kot pridnega otroka. Pa kakor vsak dober človek, imela je tudi ta nedolžna deklica še enega očeta, še eno mater razen vaju, dragi starši: Imela je dobrega Očeta nebeškega in ljubo mater Marijo. In ker so nebeški starši tudi ljubili vašega dobrega otroka, zato so ga poklicali k sebi. Naj bo torej vsem skupaj v tolažbo povedano, da se nahaja od nas vseh ljubljena Tončka tudi sedaj v dobrih rokah.

Vi pa učenci in učenke, ki ste bili gotovo prijatelji in prijateljice te dobre deklice, spominjajte se je, posnemajte jo v pridnosti in ubogljivosti, ohranite jo v dobrem spominu, pred vsem pa molite za njeno blago dušico.

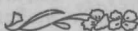
Predragi v Gospodu! Ker molitev rajnemu več koristi kot vse drugo, zato molimo tudi mi zdaj za dušo rajne Tončke, da bi ji ljubi Bog bil milosten sodnik, da bi ji dal večni mir in pokoj in da bi ji svetila večna luč! Amen.“

* * *

Draga Tončka! Zapustila si nas žalujoče, pa v tolažbo nam je, ker upamo, da si srečna. Koliko bridkosti, nadlog, težav in izkušnjav še nas čaka, to ve samo ljubi Bog. Ti pa si že vse srečno prestala. Blagor ti! „Zgodaj si končala, pa si izpolnila veliko let; zakaj tvoja duša je Gospodu dopadla.“ (Modr. 4, 13.) Na veselo svidenje v nebesih!

Tvoja součenka

Nežika Sevškova.



MORDA ZADNJIČ.

Oj, z Bogom, draga vesna!
Morda poslednjikrat
sem gledal jaz te letos,
ko šla si prek livad.

Ogreval morda zadnjič
me žar je tvojih lic,
zrl slednjič tvoje cvetje
in slušal petje ptic.

Oj, kadar v drugo prideš
čez polje, hrib zelen,
kaj bujnih cvetk zasadi
na grob mi zapuščen.

Mokriški.





LISTJE IN CVETJE

Modrost v pregovorih domačih in tujih.

Breza.

Tresi brezo, kakor hočeš, orehov ne boš natresel z nje. (*Kjer ni potrebnih zmožnosti, tam se ne dajo doseči imenitni uspehi.*)

Kdor ne mara posekati breze, ima skrhanu sekuro. (*Kdor noče, hitro najde kak izgovor.*)

Kdor se že v brezovi šumi izgubi, bo težko prišel skoz jelkov gozd. (*Kdor ne more premagati malih težav, kako bi premagal velike?*)

Brezova mast je dober lek za otroške bolezni. (*Strogo strahovanje odpravlja napake pri otrocih.*)

Rek: Ga bo treba z brezo seznaniti (= natepsti.)

Brinje.

Pred brinovim grmom poklekni, pred bezgovim se odkrij! (*Ta pregovor opozarja na izredno zdravilno moč teh dveh rastlin.*)

Na brinju ne rastejo vrtnice. (*Od slabega človeka ne moremo pričakovati lepih dejanj.*)

Iz vseh brinovih jagod se ne napravi brinovec. (*Povsod se rado kaj pokazi. Ali pa: Vsaka reč lahko koristi na več načinov.*)

Rek: Zavrešči kot brinova veja, če jo vržeš na ogenj, pa takoj zopet utihne. (*Tako se reče vohravemu človeku, ki se loti česa z veliko vnemo, pa kmalu zopet popusti. Tudi takemu, ki je nagle jeze.*)

Brivec.

Brivec brije brivca. (*Ljudje radi izkoriščajo drug drugega.*)

Dober brivec nima ene same britve. — Slab brivec, ki ima samo en glavnik. (*Za vsako delo je treba primernih pomočkov za vse slučaje. Tudi: Razni ljudje pričakujejo različne potrebe.*)

Kdor se gre prepozno brit, naleti na skrhanu britev. (*Isto velja tudi pri drugih opravilih in podjetjih, ako se zamudi ugodni čas.*)

Rešitev rebusa št. 5.

Naša teta Mina je podobna naši botri Nani.

Prav so rešili: Čop Minka, učenka IV. razr. v Mostah pri Žirovnici; Karlin Pavel in Miroslav, učenca na c. kr. vladnici v Ljubljani; Berlot Janko, dijak v Gorici; Jenko Eli, učenka v Uršulinski šoli v Ljubljani; Koštomaj Olga, Nodus Ida, Preskar Mar., Šribar Lucija, Volčanšek Julči, Krnjavšek Dragica, Počan Mar., Vrečko Cilka, Marinc Mimika, Oset Mar., Zagoričnik Pavla, Erhartič Milena, Lukač Frančiška, Zorko Mar., Piano Anica, Vengust Nežica, Molk Eliz., Škafer Cilka, Trobej Ilka, učenke VII. razreda pri č. šolskih sestrah v Celju.

Odgonetka uganke št. 5.

Slovenska trobojnica.

Prav so uganili: Čop Minka, učenka IV. raz. v Mostah pri Žirovnici; Kumar Rudolf, uč. III. razr. v Ljubljani; Črničev Iva, učenka na c. kr. vladnici v Ljubljani; Knapič Albino, učenec IV. razreda na Vidmu ob Savi; Fon Emilija, Ivo, Olga in Jožek v Celju; Korkalj Minka in Wilfan Mici v Trzinu; Pavlič Tončka in David Rozika, učenki pripravnice pri č. šolskih sestrah v Mariboru; Karlin Pavel in Miroslav, učenca na c. kr. vladnici v Ljubljani; Berlot Janko, dijak v Gorici; Pavlič Leopold, Lavrini Franc, Les Josip in Topolšek Mohor, učenci VI. r. v Trbovlje-Vodah; Jenko Eli, učenka v uršulinski šoli v Ljubljani; Vizjak Štefica, učenka IV. razr. v Ljubljani; Koštomaj Olga, Nodus Ida, Preskar Mar., Šribar Lucija, Volčanšek Julči, Krnjavšek Dragica, Počan Mar., Vrečko Cilka, Marinc Mimika, Oset Mar., Zagoričnik Pavla, Erhartič Milena, Lukač Frančiška, Zorko Mar., Piano Anica, Vengust Nežica, Molk Eliz., Škafer Cilka, Trobej Ilka, učenke VII. razr. pri č. šolskih sestrah v Celju; Žlindra Otokar, učenec IV. razr. v Koštanjci.

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsakega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h — Uredništvo in upravnništvo Sv. Petra cesta št. 78 v Ljubljani.

Izdaje društvo „Pripravniški dom“. — Urejuje Ant. Kržič. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.